

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibus Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt III. In quibus rebus sit prohibita Christianis communicatio cum
Saracenis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

Et habitabit Israel confidenter in statu Ecclesie triumphantis. Et hoc est nomen, quod vocabunt eum, DEUS iustus, ut scias, quia Christus ex semine David natus, non solum homo, sed etiam DEUS est: nec alteri, quam Christo hæc verba convenire possunt. Accedat & alius Propheta Baruch nomine, quid ille ait? Hic est, inquit, DEUS noster, & non estimabitur alius adversus eum: hic advenit omnem viam disciplina, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terra visus, & cum hominibus conversatus est. Docent hæc omnia incarnationem Verbi, & hominem factum DEI Filium ostendunt, & manifestant.

Nunc de morte audi, & eos contemnito, qui Christum volunt esse translatum, & nondum mortuum, sed incredibili dementia, circa diem supremum Judicii cum omnibus Angelis interficiendum putant. O nefandam audaciam, & stultitiam alias inauditam! dimitimus Angelos, quorum incorporea substantia est, & mortalis. Christum interfectum negant, & ajunt interficiendum. A: David Psal. 68. ex persona Christi: que non rapuit tunc exolvebam (inquit) quia non peccavi, & pœnas dedit, pro alieno delicto mortem subiit. Quod manifestius Isaias 53. ostendit dicens: Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus. Omnes enim nos quasi oves erravimus, & unusquisque in viam suam declinavit: & Deus posuit super eum iniquitatem, expiandam omnium nostrum. Et subditur: Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum. Et paulo post, ir adidit in mortem animam suam, & cum sceleratis deputatus est, ipse multorum peccata tulit, & pro transgressoribus rogavit. Si videlicet Propheta passionem Christi, vix potuisset apertius loqui. Nec Jeremias tacuit tormenta Domini, qui eum ex ligno Crucis ita loquentem inducit: O vos omnes, qui per viam transitis, attendite, & videte, si est dolor similis sicut dolor meus. Et ipse Salva: or de se ait: Ecce ascendimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur Principibus sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget. Et necum aliis: Sicut Moyses exaltavit serpente in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

Psal. 68.

Isai. 53.

Joan. 19.

Et ne de morte dubites, scribit Evangelista Joan. 19. Cum accepisset JESUS acetum, dixit, Consummatum est, & inclinato capite, emisit Spiritum.

Prophetæ Christum moriturum, & à mortuis resurrecturum prædixerunt, Evangelistæ & obitu se in cruce, & sepulchrum resurrexisse tertia die affirmant. Certa res est, nihil ambiguitatis habet, veritati omnia consonant. Resurrexit Dominus, ascendit in cælum, & venurus est iterum, ut faciat judicium in fine sæculi. Tua lex non recipit, quia non sapit de Christo, quæ sapere oportet. Cujus alterum adventum non solum Evangelium, sed antiqui etiam vates ostendunt, sicut paulo ante de Jeremia diximus. Contestis ejus est Daniel, dicens, Ecce in nubibus caeli, quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit. Et sequitur: Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus, & lingua serviens ei: quibus in verbis viti doctores judicium Christi facile inventiunt, in fine mundi: Et ipse Christus de seipso loquitur: Dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederis filius hominis in sede Majestatis suæ, sedebitis & vos judicantes

duodecim tribus Israel. Et in actibus Apostolorum legimus, constitutum esse Christum à Deo Patre vivorum & mortuorum Judicem. Hæc nos de DEO sentimus, hæc & firmiter credimus, hæc salubriter prædicamus, æternam vitam promittentes omnibus, qui Christo credunt, & in Trinitatis nomine baptizati, opera faciunt Evangelio digna.

Quæris, quæ sit ista vita æterna, quid agat illic homo, quæ voluptate lætetur, & quam beatitudinem allequatur? Respondemus cum Evangelio Joan. 17. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum DEUM, & quem misisti JESUM Christum. Summa ibi felicitas erit videre Deum, in sua natura, & ejus perfecti bonitate. Gaudio nostræ mentis hinc satiabimur, hinc implebimur, hinc summa felicitas erit hæc DEO, & DEUM cognoscere. Videmus enim nunc per speculum (ut ait Apostolus) tunc facie ad faciem, & in nubilo, teste Job: In facie Domini videbimus lumen, & satiabimur cum apparuerit gloria ejus: & erimus sibi similes, ut ait Joann. Nec oculus vidit (inquit Iaias) nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ promissio Dominus diligentibus se. Et Apostolus, non esse condignæ passionis hujus sæculi dicit, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Tua lex in aia vita flumina lactis & mellis, & vini promittit, & cibaria delicata, & uxores multas, & concubinas, & virginum coitus, & Angelorum in turpibus obsequiis ministeria, & quicquid caro deposcit. Bovis hic paradus, & asini potius, quam hominis est. Hæcenus PIUS Pontifex II.

CAPUT III.

In quibus rebus sit prohibita Christianis communicatio cum Saracenis,

Supponenda sunt, quæ libro 5. part. 4. diximus in genere de communicatione prohibita Christianis cum infidelibus; in specie vero oportebit examinare, quæ sint interdéta Christianis cum Saracenis.

Primum igitur statuendum est, in Jure & in Bulla Cæcæ Domini esse excommunicatos fideles omnes, qui Saracenis aut inimicis Christiani nominis auxilium ferunt, in damnum Christianorum & Catholicorum. Et ut clarius constet de mente legis, in ea numerantur omnia, quæ ferri aut mitti prohibentur. Nimirum, equi, arma, ferrum, filium ferri, stannum, chalybs, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, cannabes, funes tam ex ipso cannabe, quam ex alia quacunque materia, atque hujusmodi.

Deinde in particulari explicantur, qui sint hi infideles, ad quos hæc omnia deserti prohibentur, scilicet Saraceni, & Turcæ, & hæretici per Rom. Sedem expressim nominati, & generatim omnes Christiani nominis hostes & inimici.

Præterea excommunicantur omnes, qui per se, vel per alios de rebus statum Christianæ Republicæ concernentibus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos Turcas, & Christianæ Religionis inimicos, nec non hæreticos, in damnum Catholice Religionis, certiores faciunt, illisque ad id consilium, auxilium, vel laborem præstant.

In hac igitur excommunicatione comprehenduntur tria genera personarum.

Primò

Franc. Toletus fol. 508. Primò deferentes ad Turcas, & Saracenos, vel vel quoscunque Christiani nominis inimicos, aliquid ex octis, equos, arma, armorum materiam, ut ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, & alia metallorum genera, instrumenta bellica, lignamina, funes, materiam funium, aliaque prohibita, quibus infideles prædicti Christianos impugnant.

Secundò, facientes certiores hujusmodi inimicos de rebus ad statum Reipublicæ Christianæ pertinentibus, in perniciem & damnum Christianorum.

Tertio consilium præstantes eisdem, in eandem perniciem. In secunda parte revocantur omnes concessionis, & privilegia Principibus, vel privatis super hoc à Sede Apostolica concessa.

Azor. fol. 1019. Pro explicatione hujus excommunicationis, maximè circa primum genus personarum, Primo quaeritur, quinam appellatione Saracenorum in his Juris communis capitulis accipiantur? Respondeo eos omnes accipi, qui impiæ & nefariæ Mahometi sectæ, atque perfidæ inheerent, sive sint Turcæ, sive Tartari, sive Persæ, sive Arabes, sive Ægyptii, Africani, & Mauri. Præterea, non solum comprehenduntur Saraceni, qui actû Christianos oppugnant, sed etiam, qui habitu, id est, qui obliata occasione eos oppugnare solent, aut possunt.

Quæres, an nomine Saracenorum comprehendantur etiam Judæi? Respondeo, ex Jure Communi, Christianos ad Judæos arma deferentes, non esse excommunicatione affectos, quoniam Judæi nomine Saracenorum minimè significantur. At vero in constitutione Pontificia, quæ dicitur Bulla Cœnæ Domini, excommunicatio comprehendit etiam Christianos, qui ad Judæos arma deferunt: quoniam excommunicatio fertur in eos omnes Christianos, qui ad Turcas, Saracenos, & alios Christiani nominis inimicos arma detulerunt. Judæi autem sunt Christiani nominis inimici.

Quæres deinde, an excommunicatio protendatur etiam ad Christianos deferentes arma ad Paganos, sive Ethnicos? Respondeo ex jure communi antiquo ad eos non extendi: ex novo vero Bullæ in Cœna Domini, ad eos quoque protendi, dummodo tamen sint Christiani nominis inimici, qui actû, vel habitu bella cum Christianis gerant.

Quæres insuper, an etiam excommunicatio comprehendat Christianos arma deponentes ad Hæreticos, præsertim ad eos, qui Catholicos oppugnant? Respondeo, non comprehendendi, nec ex Jure communi, nec speciali Bullæ in Cœna Domini, quæ promulgata publicè in Curia Romana solebat ante tempora Gregorij XIII. Nam Hæretici appellatione Saracenorum non continentur, nec significantur vocabis Christiani nominis inimicorum. Sunt enim Hæretici Catholici tantum nominis inimici, non Christiani. Nam, ut ait August. lib. 18. de Civ. c. 51. Hæretici sub vocabulo Christiano doctrinæ resistunt Christianæ. At vero post tempora Gregorij ejusdem XIII. Bulla Cœnæ Domini sic habet: *Excommunicamus, qui equos, vel arma deferunt ad Saracenos, vel Turcas, vel alios Christiani nominis inimicos, vel hereticos, per nostras vel hujus sanctæ sedis sententias expressè & nominatim declaratos*: quibus verbis excommunicatio fertur in eos etiam Christianos, qui arma bellica deferunt ad hæreticos, non quoslibet, sed à Romano Pontifice lata sententia expressè, & nominatim denunciatos.

Thom. à Iesu Oper. Tom. I.

Tolet. fol. 508. Secundum dubium circa illa verba *Deferentes arma*, An vendentes tantum, sine eo quod deferant ad terras infidelium, comprehendantur in isto Canone, sicut qui in terris Christianorum venderent ferrum, equos, & reliqua prohibita? Respondeo cum Cajet. verb. excommunicatio cap. 20. & Navar. super cap. Ita quorundam, de Jud. not. 1. num. 41. quod non, quia cum hæc materia sit pœnalis, verba sint intelligenda in sua propria significatione, & præcisè: non enim debet fieri ampliatio. Deferre autem dicitur motum ad locum, neque est idem, quod vendere.

Alterum dubium, utrum qui in una terra infidelium existens, deferat hæc ad aliam terram eorundem, censetur deferens? Tabien. verb. Excommunicatio 6. num. 7. & Sylvest. verb. Excommunicatio 7. §. 67. respondent negativè, quia iste proprie non dicitur deferre ad infideles, dum maneat inter illos, & allegant prædicti auctores declarationem Greg. IX. in Extravag. quod postulat, qui ita declaravit, quam Tabien. dicit esse renovatam, quantum ad excommunicationem, non quantum ad declarationem.

Tertium dubium est, an qui mandant deferri hujusmodi prohibita dicantur deferentes, ita ut incurrant hæc excommunicationem? Sylv. verb. Excommunicatio 7. §. 24. & Panorm. in cap. mulieres, de sentent. excommunicationis, & cap. significavit de Judæis, dicunt generaliter, quod cum aliquis actus prohibetur sub excommunicatione, comprehenditur & mandans fieri talem actum, & potest probari, quia in illo cap. mulieres respondet Papa in Canon. Si quis suadente Diabolo, comprehendit etiam mandantes percuti, quia qui mandat fieri, facere dicitur. His tamen non obstantibus, contrarium est tenendum cum Cajet. verbo excommunicatio, in principio, & Navar. cap. 24. num. 33. & Tabien. verb. Excommunicat. 5. §. 49. num. 5. qui mandans, licet sit faciens interpretativè, non tamen formaliter, & licet primum sufficiat ad rationem peccati, non tamen ad rationem pœnæ, quia in lege pœnali verba in formali significatione sunt intelligenda. Nec obstat cap. dictum, quia ibi Papa declaravit, qui habet auctoritatem interpretandi, ibi autem est amplectenda tantum interpretatio, ubi facta est, non in aliis casibus, nam si mandans semper includetur in faciente, non esset necessarium exprimere in Bulla, & tamen mandans aliquando exprimitur, aliquando non.

Quartum dubium, an deferentes hujusmodi prohibita ad Hæreticos, comprehendantur in hac censura? Respondeo, quod nullo modo; Ita Navar. cap. 27. num. 62. quia non dicuntur Christiani nominis inimici, cum Christum profiteantur, & nomine Christiano censeantur, licet opera & fidem Catholicam non habeant, peccant ergo mortaliter prædicti, sed non incidunt in hæc excommunicationem.

Quintum dubium, quid per arma intelligitur? Respondeo cum Sylvest. verb. Excommunicatio 7. paragr. 59. Tabien. verb. excomm. 6. paragr. 1. & communi opinione intelliguntur tam offensiva, quam defensiva, quod probatur ex lege armorum ff. de v. rb. signific. de ex l. 3. ff. de vi & vi armata, ubi habetur arma esse scuta, galeas, gladios, fustes, & lapides: dicunt quæ hi Doctores ea dici arma, quæ principaliter & verè instituta sunt ad præliandum offendendo, vel defendendo. Unde cultri ad scindendum panem, vel ad scindendos calamos, non sunt arma: Ut etiam dicit Panorm. cap. Clerici de

Ee

vita

vita & honestate Clericorum, nec alia instrumenta, in usum agriculturæ, possunt tamen secundum prædictos auctores, hæc censeri arma, ex intentione utentis. Nam si aliqui vellent his uti ad præliandum, tunc dicerentur arma etiam cultelli, & alia hujusmodi, & qui ea deferrent ad infideles, Includerentur sub hac censura. E contra vero in aliis armis, etiam si desit intentio utendi illis ad præliandum, qui ea deferret ad infideles, incurrit hanc excommunicationem, ut notat Joan. And. Panorm. & Gloss supra cap. Ita quorundam, de Judæis.

Sextum dubium, quæ dicantur lignamina? Respondeo cum Sylvest. verb. excommunicatio 7. paragr. 19. & Tabien. verb. excomm. 6. num. 3. intelliguntur ligna, ex quibus possent tritremis, naves, vel alie machinæ ad impugandum fieri, & non alia ligna ad combatendum, vel in alios usus extra bellum, ut patet ex verbo Bullæ, ubi dicitur, *Quibus Christianos impugnant.* Navar. super cap. ita quorundam not. 7. num. 14. dicit comprehendit etiam sub hoc nomine ipsas tritremes, & naves jam factas, quod mihi placet, licet: Cajet. verb. Excommunicatio cap. 20. solam materiam intelligat, quia latius hic sumitur, quam in dicto cap. ubi dicitur, *lignamina galearum*; hic vero sine addito, dicitur, *lignamina*, ut comprehendat materiam, & quæ ex ea fiunt.

Septimum dubium, quid significant, *Alia prohibita*? Pro solutione notatur; tria esse genera prohibitorum in Jure. Quædam prohibentur absolute, omni tempore, & omni loco, V. g. deferre prohibita, ut arma & instrumenta bellica, alia tantum tempore belli, ut mercimonia, victualia, & alia hujusmodi, cap. quod olim de Judæis. Alia prohibentur omni tempore, sed non omni loco, quia deferre hæc in Alexandriam, Ægyptum, & terram Soldani, nullo tempore. elicer, ut habetur in Extravag. multa de Judæis.

Secundo, nota tempus Treguarum reparari pro tempore belli, ut habetur cap. significavit de Judæis. Tempus tamen extra actuale bellum & indiciarum non reputatur tempus belli, ut bene notat Tabien. verb. Excommunicatio num. 5. qui ad questionem respondet verb. Excomm. 6. §. 4. Omnia hæc tria genera comprehendit sub illo verbo, *Alia prohibita.* Sylvest. verb. Excommunicatio 7. §. 60. & Cajetan. verb. Excommunicatio 6. 20. dicunt tantum ea, quæ pertinent ad bellum ibi intelligi, & ego ita credo, quia illud relativum *Alia*, refertur ad antecedentia, in quibus continentur tantum prohibita, ad præliandum pertinentia. Item verba sequentia (*quibus Christianos impugnant*) ad idem determinatur, nam mercimonis, aut victualibus non dicuntur impugnare, licet tempore belli ministrentur.

Octavum dubium, An qui deferunt ista ad infideles, non ut impugnent Christianos, sed alios infideles, incurrant hanc Excommunicationem? Respondeo, si ista, quæ deferunt, permanent, ut possint postea impugnare Christianos, absque dubio incidunt in hunc Canonem; si vero ea, quæ deferunt verisimiliter consumuntur, talia deferre non est prohibitum. Hæc de primo genere.

Secundum genus personarum, comprehensum in hac Excommunicatione, non continet omnes, qui faciunt certiores infideles, de quibuscunque rebus Christianorum, sed quomodo hujusmodi res concernunt ad statum communem alicujus Reipublicæ Christianæ, & cedunt in damnum & perniciem ipsius; utrumque enim est necessarium

ad incurrendam hanc censuram. Eodem modo intelligendum est de tertio genere personarum, quod non quicumque dant consilium, statim sine excommunicati, sed solum quando hoc consilium cedit in damnum & perniciem Christianorum.

In posteriori parte hujus Excommunicationis, quia aliqui potuissent allegare privilegium aliquod à Sede Apostolica obientum, ut possint ad infideles deferre prohibita hujusmodi ideo Papa derogat in totum hujusmodi privilegio. Ut autem conferamus prædicta cum jure antiquo, nota, quatuor esse maxime inter alia Pontificum decreta similia in jure huic Excommunicationi Bullæ Cænæ.

Primum est ALEXANDRI III. Cap. ita quorundam, de Judæis, ubi excommunicat tria genera personarum.

Primo deferentis Saracenis arma, ferrum, lignamina galearum.

Secundo gerentes gubernationem & regimen in galeris, & in piraticis navibus.

Tertio subministrantes necessaria ad impugnandos Christianos eisdem Saracenis. Per Saracenos autem intelligere oportet, omnes, qui sequuntur sectam Mahometanam. Ille Canon, vel istud Jus in multis excedit Bullam, & est illa latior, in quantum sub illo verbo (*subministrant necessaria*) comprehenduntur, tempore belli victualia deferentes, quæ in Bulla Cænæ non continentur, ut supra diximus. Et simile est de danibus, vel mutuantibus pecunias eis ad impugnandum Christianos. Primum vero genus personarum continetur in Bulla Cænæ, & etiam secundum sub illo verbo (*consilium præstantes.*) Est tamen strictius ex alia parte.

Primo, quia Bulla Cænæ, præter Saracenos, ad quosvis Christiani nominis inimicos extenditur.

Secundo, quia complectitur curam gubernationis gerentes, non tantum in galeris, & navibus piraticis, sed omnium infidelium contra Christianos, licet piratæ non sint.

Tertio complectitur deferentes non tantum arma, & ferrum, sed etiam stannum, plumbum, & alia metalla, armorum materiam, & equos etiam tempore pacis, quæ illic non includuntur, nisi propter necessaria sunt illis Saracenis ad bellum contra Christianos.

Quarto complectitur certiores facientes infideles de rebus pertinentibus ad Christianos, quæ non comprehenduntur in Jure.

Præterea sciendum est ad alterum decretum fuisse Clementis III. Cap. Quod olim de Judæis, ubi excommunicat habentes commercia cum Saracenis tempore belli, & eos, qui per se, vel per alios, navibus, vel quovis alio ingenio, aliqua rerum subsidia, vel consilia dixerint impendenda etiam tempore belli durante, intelligendo etiam tempus Treguarum, ut supra diximus. Hæc excommunicatio non est relevata, neque pertinet ad Bullam Cænæ, nisi merces sint, alia omni tempore, & loco prohibita, ut supra diximus. Item impediens subsidia, nisi sit aliquid eorum, quæ in hac Bulla prohibentur, non incurrit excommunicationem Bullæ, ut si victualia, pecuniæ, & similia impendantur, quia non sunt in ea prohibita.

Tertium decretum est Innocentij III. C. ad liberandum, de Judæis, ubi excommunicantur omnes, quos

quos *Alex.* excommunicavit, ubi supra, & insuper addit vendentes galeras, vel naves, & qui machinas, auxilium, vel consilium præstant Saracenis in dispendium Terræ sanctæ, & non est reservata. Apponitur etiam inter alias pœnas, ut hi non absolvantur, nisi totum quod habuerunt ex commercio damnatum, & tantumdem de suo sat reddant in favorem terræ sanctæ. In Bulla vero Cœnæ, non continentur hi, nisi simul deferant ad ipsos, ut supra diximus. Non continentur, inquam, vendentes galeras, & naves, reliqui vero continentur, & licet hic Can. Procedat tantum, cum sit in dispendium terræ sanctæ, tamen absolute sunt excommunicati per C. Ita quorundam, de *Judais.* quia ministrant Saracenis necessaria. Et dicitur necessaria, non quia Saraceni illis indigent, sed quia ex se sunt necessaria.

Quartum Decretum est *Clementis V.* in *Extra-vag. multa, de Judais.* ubi excommunicat deferentes equos, arma, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia, in Alexandriam, vel alia loca Saracenorum, terræ Ægypti, & mittentes hæc vel portantes, vel de portibus eorum, ut eis deferantur, extrahentes, vel extrahi permitten-tes, vel talia agentibus quomodolibet favorem vel auxilium præstantes. Etque hæc excommunicatio Papæ reservata. Ubi patet multos excommunicari, qui in Bulla Cœnæ Dominum non continentur, & de contra in Bulla non tantum ad Saracenos, sed ad infideles alios ista prohibentur deferri. Ibidem continentur certiores facientes tempore pacis, & pro redemptione captivorum arma deferentes, quod olim licebat in *Cap. Significavit, de Judais.* Secundum aliquos, ut refert Sylvest. *verb.* Excommunicat. 7. *paragr. 6 r.* sed ego contrarium censeo, cum *Gloss. illius cap.* quod intelligendum est de aliis mercibus, extra arma, ferrum, &c.

Restat denique aliud dubium, An Christiani à Saracenis (quod sæpissime contingit Christianis inter Saracenos degentibus) capti, & servi effecti, & remigio mancipati, & addicti lethalem culpam, & proinde excommunicationem contrahant, cum iusti remigant in bello contra Christianos, metu mortis, vel betum, aliorumve cruciatuum, quæ mala alioquin sustinerent, si à remigando desisterent? *Navar. in Manual. cap. 27. nu. 63. v. 7. quod Christiani.* eximit eos quidem excommunicationem non incurere, sed tamen lethalem culpam contrahere, & proinde absolvi non posse à peccatis, nisi emigandi mentem & voluntatem exuerint. Priorem partem probat quia verisimile, inquit, non est, Ecclesiam excommunicatione eos ferire in tanto periculo constitutos, eos vero à lethali culpa non liberat, quia putat contra Christianos remigare esse per se malum, & proinde nec iussu Dominorum, nec metu mortis, à culpa excusari: non secus ac si Saracenus servo Christiano imperaret, ut furaretur alteri, vel aliquem hominem occideret.

Mihi tamen aliud videtur, puro enim remigare, in eo qui tanquam servus est remigio additus, & traditus, esse per se rem indifferentem. Est enim proprium servi ad id destinati munus. Unde licet Naaman non peccabat, tamen si suo Principi inserviebat in templo Idolorum colenti, dum Regis imbecillitatem suis manibus sustentant, una cum eo sese inclinabat, suo enim munere fangebatur: nec ancilla peccat, si Dominam Ethnicam & gentilem comitetur gestando eandem, & simul cum ea in templo Idolorum genua flectat, non quod in, ut Idolum veneretur, sed ut suum officium præster-

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

Ita etiam Christiani in servitutem redacti, & destinati remigiis nequaquam peccant in remigando.

At dices, Remigant contra Christianos! Fateor, sed hoc illi faciunt, ut suo officio, & muneri satisfaciant: nec enim illi sua voluntate, & arbitrio sunt remiges effecti, neque eis præcipitur solum, ut remigent contra Christianos, sed ut absolute & simpliciter remigent, quod non est per se malum opus. Quare cum remigare duro Dominorum imperio & iussu coguntur, minimè adiguntur ad id præcisè contra Christianos præstandum, sed simpliciter & promiscuè, contra omnes, ut ita suum officium exequantur, & obeant. Aliud vero esset, quando juberentur arma capere & pugnare contra Christianos, aut furari, aut innocentem hominem occidere, hæc enim sunt per se mala, & proinde nullo metu etiam mortis faciendia.

Ad id vero quod objiciebatur, nimirum Christianos in remigando Saracenis opitulari: respondemus eos per se solum, quod debent officium, & ministerium præstare, ex accidenti vero sequi, ut in eo Saraceni juventur, qui non est eorum propositus finis: nec tamen inde efficitur, ut jure possint contra Christianos remigare, etiam quando ad id nullo metu adigerentur, tunc enim cum omnis metus & periculum abesset, lege charitatis desistere à remigando deberent, cum possent citra ullum incommodum Christiano: um libertati, salutem, & vitæ prodesset. At vero tanto cum suo detrimento, & malo, nulla lege compelluntur, ad consulendum aliorum vitæ & bono. At commune bonum, inquit, jure naturæ debet privato præferri. Non diffitemur id lege Charitatis Christianos præstare oportere, ubi Saracenis, vel Turcis, pugna esset, contra certam Christianorum Rempublicam, aut contra Regem, vel Principem: sed in præsentia sermo tantum est de servis Christianis, qui remigant in tricibus, vel navigiis Saracenorum, contra privatos Christianos pugnantiū.

Ultimo denique dubitari poterit, An Saraceni Christianorum Principum jurisdictioni subiecti puniri queant ob delicta contra legem naturæ commissa, aut contra Deum in iis, quæ sunt illis nobiscum communia? Respondere posse, ut si furta, adulteria, patricidia, vel homicidia perpetrant, quoniam sunt crimina contra communem Reipublicæ salutem, cujus ipsi quoque sunt participes. Si item idola venerent, si DEUM negent unum esse, si in Christum Religionemve Christianam maledicta conijciant: si Christianos in Christi, aut Christianæ Religionis odium, ignominiam aut contemptum malè habeant: si Sanctorum imagines conculcent, reliquias proterant, si cruces protternant, resve alias sacras impiè & nefariè polluant, violent, aut tractent. Unde merito à Christianis Imperatoribus præscriptæ sunt leges, ut Idolorum templa clauderentur, & impia sacrificia cessarent, quod iussit Constantinus Magnus l. placuit *C. de Paganis*: & ut revererentur, quod est postea à Theodosio imperatum. Nam, ait Nicephorus *l. 9. hist. Eccl. c. 25.* Primus Constantinus sacrificia demonibus prorsus prohibuit, aras autem eorum non sustulit, mandato illo promulgato, ut Deorum fana clausa essent, ne ab aliquo adiri possent, idem filii ejus fecere. Sed Theodosius legem tulit, ut Deorum fana diruerentur. Teste igitur Nicephoro simulacra & statuae Deorum dejiciebantur, frangebantur, & comminebantur. Editæ quoque sunt Imperatoris leges, quibus Paganis in Christum & Christianam Religionem contumeliosi, & injuri pecuniariis pœnis, atque etiam bonorum publicatione mulcerentur.

E e z

Quæ

Quæretur insuper, an liceat Christianis Principibus impune permittere Saracenorum ritus? Respondeo ex parte licere, ex parte vero, non licere. Si ritus ita sint superstitiosi, ut nec eorum secta quam superstitiosè profitentur, congruentes sine, nequaquam eos tolerare Christianum Principem decet: quia & à Christiana Religione, & ab eorummet secta, quamvis impia, sunt alieni. Sit tamen sine ipsorum proprii, nec à veteri, &

antiqua professione discrepent, permitti, & tolerari possent ad plura, & deteriora mala evitanda, nimirum ad communem Reipublicæ pacem tuendam, & dissidia & odia profliganda, ad expeditiorem eorum conversionem. Nam cum eorum vana & superstitiosa secta, tota undique erroribus scateat, ac fæteat, facilius, citius, & commodius possunt hac ratione confutari.

LIBER UNDECIMUS, DE ETHNICORUM CONVERSIONE PROCURANDA.

PRÆFATIO.

Gentium
cōversio
prædica-
tur.

Isaia 2.

Isaia 7.

Isaia 35.

Isaia 49.

Isaia 60.

Ratio-
nes qui-
bus Evā-
gelium
dissemi-
nandum
Gentibus
suadetur

IN Oraculis antiquis habemus certè clarissimas de conversione omnium Ethnicorum prophetias, futurumque, ut Ecclesia DEI ad agnitionem divinæ veritatis perducatur omnes nationes: & ut nunc cæteros omittam Prophetas, Isaia 2. cap. clarissimè vaticinatur, non unis, sed in universum novissimis diebus fore, ut gentes confluant ad montem Domini, & invitent alios populos; neque ullum tempus exceperit, quod non contingeret. Sic alibi: *Multiplicabitur, inquit, eius imperium, & pacis non erit finis.* Et de Ecclesia rursus, quæ prius erat, quasi tellus deserta & invia, ad quam nemini patebat accessus ante adventum Christi, nullus ejus erat cultus: *Latabitur, ait, deserta, & invia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium, germinans germinabit, & exultabit læt abundantia & laudans.* Explicat alibi eadem elegantissimè Isaia, *Deserta, scribit, tua, & solitudines tua, & terra vicini tua nunc angustæ erunt præ habitatoribus, & longè fugabuntur, qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuæ, Angustus est mihi locus, fac spatium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo, qui genuit mihi istos? ego sterilis & non pariens, transmigrata, & captiva; & istos, quis enutrivit? Ego desituta & sola: & isti ubi hic erant? Hæc dicit Dominus DEVS: Ecce levabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum: & offerent filios tuos in ulnis, & filias tuas super humores portabunt.*

Non discedamus ab eodem Isaia: qui sic alibi refert DEVM loquentem ad Ecclesiam: *In indignatione mea percussisti te, & in reconciliatione mea miseratus sum tui, & aperientur porta tua jugiter die, ac nocte non cludentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur.* Quasi nullum sit momentum diei vel noctis, quo Ecclesiæ portæ claudantur, sed sint semper è gentibus, qui ingrediantur ad ipsam, ita ut non possit etiam eo tempore, quo necesse videtur, qualis est nox, claudi. Prædictæ igitur prophetiæ, quæ necessario impleri debent, animos virorum Apostolicorum vehementer movere ac inflammare deberent. Quid enim acrius animum pium urgebit, quam divinæ promissionis veritas, quæ pollicetur Gentilium respicientiam. Porro acerrimum calcar habent Evangelici ministri, ad Ethnicos profecturi, ut libenter onus impositum ferant: divinam scilicet pollicitationem divinatorum oraculorum futuri proventus. Etenim nihil æquè firmum negotiatores habent, qui ad extremos Indos auti amore navigant, quam promissionem; & tamen firmius & perseverantius Oceanum vincunt, quam JESV Christi famuli, quos amor salutis proximorum lentè admodum afficit.

Secunda ratio: quia cum hoc Sæculo ab anno circiter quingentesimo supra millesimum plus terrarum atque hominum fuerit detectum, quibus Evangelii lux nondum plenè illuxit; quam totis ferè mille superioribus annis, innumere etiam sint Regiones, ac Gentes, quæ quotidie à Lusitanis & Hispanis in utraque India deteguntur, quibus Evangelica tuba nondum insonuit, manifestè monstratur præforibus esse tempora, in quibus plenitudo gentium intret Ecclesiæ ovile; verè enim divinum fuisse consilium clarè perspicitur, ut tot nationes antea ignotæ,
hoc.